

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Valtionapuviranomainen

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Pohjanmaan liitto pitää ehdotusta yhdenmukaisuutta edistävästä toimintamallista hyvänä. Digitaalisia palveluja suunniteltaessa ja yhdenmukaisuutta tavoiteltaessa on kiinnitettävä huomiota järjestökentän heterogeenisyyteen ja huolehdittava, että myös pienemmällä kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on edellytykset ja mahdollisuudet digitaaliseen hakuprosessiin. Ehdotuksessa todetaan, että saavutettavuuden kaltaiset asiat huomioidaan suunnittelussa ja kehityksessä, mikä on erittäin tärkeää. Pohjanmaan liitto haluaa tuoda lisäksi esiin eri kieliryhmät. Ruotsin kieli on toivottavaa ottaa alusta asti mukaan niin että ruotsinkieliset sivut, neuvonta ja muut palvelut ovat ajantasaisia suomenkielisen kehitystyön kanssa. Myös ohjaus, neuvonta ja tuki tulee olla saatavilla omalla äidinkielellä tai englanniksi.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla

valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelu yhdessä on tervetullutta muistaen kuitenkin järjestöjen autonomisuus ja niiden oman toiminnan tavoitteet. Pohjanmaan liitto katsoo, että on hyvä, että mittarit ja menetelmät suunnitellaan yhdessä järjestöjen kanssa, kuten ehdotuksessa olevassa esimerkissä kerrotaan. Mittareita kehitettäessä tulee pitää mielessä niiden tarkoituksenmukaisuus ja eri toimijoiden toiminnan erityisyys sekä tarpeellinen koulutus niiden käyttöön. Toivottavaa myös on, että kriteerit, joilla järjestöt valitaan kumppanuuteen ovat läpinäkyviä ja kestäviä.

Kun toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia huomioidaan, on muistettava alueiden erityisyys ja erilaisuus, kieliryhmät sekä toimintakulttuurien erot ja kehittäminen alueiden omista lähtökohdista.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Pohjanmaan liitto näkee viestinnän ja vuorovaikutuksen lisäämisen hyvänä asiana ja pitää yhteistyön kannalta tärkeänä tasavertaisuutta, avoimuutta ja ajantasaisuutta. Aito osallisuus ja järjestölähtöinen kehittäminen on tärkeä olla keskiössä. Järjestöt ovat toimintakenttensä alueellisia asiantuntijoita, joten on hyvä, että niiden osallisuuden vahvistaminen on otettu huomioon valtionavustustoiminnassa. Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että neuvottelukunnissa, toimikunnissa ja jaostoissa tulee olla riittävän laaja alueellinen edustus.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuontajakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuontajakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Ehdotuksen mukaan järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan. Pohjanmaan liitto näkee kannatettavana sen, että kokonaisvarallisuuden arvioinnin perusteet määritellään yhdessä järjestöjen kanssa. Omarahoitusosuuden kehittämistä ja yhdenmukaisuutta selvitetessä on huomioitava, ettei se aseta järjestöjä eriarvoiseen asemaan esimerkiksi alueesta riippuen eikä jätä pienempiä järjestöjä pois avustusten piiristä.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Järjestöjaoston ehdottamat viisi toiminnan arvioinnin perustetta ovat kannatettavia. Pohjanmaan liitto pitää edelleen tärkeänä järjestöjen kuulemista arvioinnin perusteisiin liittyen. Toiminnan arvioinnin perusteiden on tärkeää olla selkeitä ja avoimia. On kuitenkin hyvä ottaa huomioon mm. alueiden erityisyys ja eri järjestöjen toiminnan erityisyys, joten esim. mittareiden luominen voi olla osin haastavaa. Myös ruotsin kieli tulee ottaa huomioon. On myös mietittävä, miten tuetaan muun kielisiä järjestötoimijoita.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Pohjanmaan liitto näkee, että kaksivuotisen yleisavustuksen myöntäminen on kannatettavaa. Myönteistä on myös ehdotuksessa esiin nostettu valtionavustusten myöntämisen nopeuttaminen. Järjestöjen toiminnan jatkuvuus ja toiminnan ennakointi on tärkeää myös alueellisten yhteistyöverkostojen ja osallisuuden kehittämisen kannalta. Kokeiluun osallistuvien järjestöjen alueellinen edustus on suotavaa.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että varmistetaan, että valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää, ja lisäksi järjestöjaoston suositusta, että valtionapuviranomaiset ja järjestöt hyödyntävät valtionavustustoiminnan uutta sanastoa viestinnässään. Uuden sanaston kannalta on tärkeää, että sekä ruotsi että muut kielet on huomioitu.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Valtionavustusten käsittely tiimityönä on kannatettavaa ja edistää yhdenvertaista kohtelua. On toivottavaa, että tiimityö toteutuu aidosti. Yhdessä valmistelu lisää asiantuntemusta, ja asioiden tarkastelua useammalta kantilta, ja lisäksi kun valmistelussa on mukana useampi henkilö, minimoi tämä myös virheiden riskejä.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Pohjanmaan liitto näkee, että julkaisu on selkeä ja ottaa laajasti huomioon eri näkökohdat. On suotavaa, että pohdinta seuraa mukana koko uudistuksen ajan ja sitä myös ajantasaistetaan tarpeen mukaan. Hyvä huomio on, että valtion mahdollinen ohjaava rooli valtionavustusten kautta on huomioitu. Vaikka kansalaisyhteiskunta on aiempaa riippuvaisempi julkisesta rahoituksesta, niin tämä ei saa olla uhkana kansalaisyhteiskunnan uudistamiskyvylle julkisen hallinnon vastapainona. (S.18)

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Järjestöjen pitkäjänteisen toiminnan taloudellinen turvaaminen ja ennakointi on oleellista myös alueen osallisuuden ja yhteistyöverkoston sekä järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyön kehittämisen kannalta. Erot järjestöjen toimintaympäristöissä, kuten alueelliset ja kielelliset erot, tulee huomioonottaa valtionavustustoiminnan kehittämisessä samoin kuin kaksikielisten alueiden resurssit muita kieliryhmiä unohtamatta.

On myös tärkeä huomioida digitaalisuuden aiheuttamat kustannukset järjestöille, koska ne ovat nykyään kiinteä osa varsinaista toimintaa.

Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kansalaisjärjestöjen tukeminen ei vähene rahapeliteiminnan tuoton vähentyessä. Valtionavustustoiminnan kehittämisessä on pidettävä mielessä hallitusohjelman mukaisesti pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus. Lyhyet avustuspätkät ja suuri määrä raportointia lisäävät järjestöjen usein jo ennestään pienten resurssien kohdentamista byrokratiasta selviämiseen ja siihen, että järjestöjen on entistä hankalampi rekrytoida osaavaa työvoimaa.

Pitkänen Lotta
Regional Council of Ostrobothnia